

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

David Šrejma

Užívání alkoholu studenty středních škol

Alcohol use by secondary school students

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Jaroslavu Koťovi za odborné vedení bakalářské práce, cenné rady a konstruktivní připomínky. Dále děkuji všem respondentům, kteří zodpověděli otázky v příloženém dotazníku a všem účastníkům osobních rozhovorů, kteří napomohli k realizování empirické části bakalářské práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 24. dubna 2024

David Šrejma

Klíčová slova (česky)

Alkohol, alkoholismus, student střední školy, adolescence, závislost, konzumace, psychika

Klíčová slova (anglicky):

Alcohol, alcoholism, adolescents, addiction, consumption, psyche

Abstrakt (česky)

Určování vzorců konzumace alkoholu mezi středoškolskými studenty je zásadním prvkem ve studiích týkajících se veřejného zdraví a prevence rizikového chování v mladém věku.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na zkoumání užívání alkoholu mezi studenty středních škol s důrazem na faktory ovlivňující jejich konzumaci, jako jsou sociální prostředí, rodinné vlivy a osobní preference. Práce kombinuje kvantitativní a kvalitativní metody výzkumu, včetně dotazníkových šetření a individuálních rozhovorů, aby získala komplexní porozumění chování studentů souvisejícího s alkoholem.

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak často studenti střední škol užívají alkohol a z jakých důvodů je tomu tak nejčastěji. Dílčím cílem výzkumného šetření bylo zmapovat dopady alkoholu na sociální vztahy studentů a pohled studentů na dostupnost alkoholu v České republice.

Abstract (in English):

Determining patterns of alcohol consumption among high school students is an essential element in studies on public health and prevention of risky behaviour at a young age.

This bachelor's thesis focuses on examining alcohol use among high school students with an emphasis on factors influencing their consumption, such as social environment, family influences, and personal preferences. The thesis combines quantitative and qualitative research methods, including questionnaire surveys and individual interviews, to gain a comprehensive understanding of students' alcohol-related behaviours.

The main aim of the survey was to find out how often secondary school students use alcohol and for what reasons. A sub-objective of the research was to map the impact of alcohol on students' social relationships and students' views on the availability of alcohol in the Czech Republic.

OBSAH

1. ÚVOD	8
2. TEORETICKÁ ČÁST	9
3. VYMEZENÍ POJMU; ALKOHOL.....	9
4. VYMEZENÍ POJMU; ALKOHOLISMUS	10
4.2. Psychické zdravotní komplikace spojené s alkoholismem.....	10
4.3. Fyzické zdravotní komplikace spojené s alkoholismem	10
4.4. Alkoholismus a společnost	11
4.4.1. Sociální dopad alkoholismu	11
4.4.2. Osobní dopad alkoholismu	13
4.4.3. Problematika reklamy na alkoholické nápoje	13
5. STŘEDNÍ ODBORNÉ ŠKOLY, GYMNÁZIA A STŘEDNÍ ODBORNÁ UČILIŠTĚ.....	15
5.2. Student střední odborné školy	15
5.3. Student gymnázia	15
5.4. Student středního odborného učiliště.....	16
6. ADOLESCENCE	17
6.2. Adolescenti.....	17
6.2.1. Ženská a mužská role; dívky a chlapci.....	18
7. UŽÍVÁNÍ ALKOHOLU ADOLESCENTY.....	19
7.2. Okolnosti zvyšující riziko užívání alkoholu adolescenty	19
7.3. Vliv rodičů pravidelně užívajících alkohol na adolescenty	20
7.4. Negativní dopady spojené s užíváním alkoholu adolescenty	21
8. EMPIRICKÁ ČÁST	23
8.2. Cíle výzkumného šetření.....	23
8.3. Formulace hypotéz	23
8.3.1. Hypotéza č. 1:.....	23

8.3.2.	Hypotéza č. 2:.....	23
8.3.3.	Hypotéza č. 3:.....	23
8.4.	Metodika výzkumného šetření	24
8.4.1.	Kvantitativní část výzkumné sondy	24
8.4.2.	Kvalitativní část výzkumné sondy	24
8.5.	Výzkumný vzorek.....	24
8.6.	Analýza výzkumného šetření.....	26
8.7.	Analýza osobních rozhovorů	33
8.7.1.	Rozhovor č. 1 – Studentka 1	33
8.7.2.	Rozhovor č. 2 – Student 2	35
8.7.3.	Rozhovor č. 3 – Student 3	37
8.8.	Závěr výzkumné sondy	39
8.9.	Diskuse výzkumné sondy	40
9.	ZÁVĚR.....	42
10.	ODBORNÁ LITERATURA A ZDROJE.....	44
11.	PŘÍLOHY	46

1. ÚVOD

Tématem této bakalářské práce bylo zvoleno *Užívání alkoholu studenty středních škol*. Zkoumané téma je atraktivní především z důvodu jeho nekonečné aktuálnosti. Denně si můžeme všimnout toho, jak moc je nyní ve společnosti alkoholismus jako takový tolerován a normalizován, bohužel i u mladistvých. Alkohol je součástí naší společnosti od pradávna. Podle odborných studií se v posledních letech počet úmrtí, spojených se zdravotními problémy vyvolaných v důsledku enormní konzumace alkoholu, zvyšuje.

Konzumace alkoholu ve větší míře je v dnešní době natolik normální, že k odsouzení závislých jedinců dochází až v krajních případech. Růstu počtu alkoholiků v České republice i ve světě velice napomáhá masová propagace alkoholických nápojů na reklamních poutačích, billboardech, v televizi, na internetu nebo v radiu.

Teoretická část bakalářské práce je rozdělena do pěti kapitol, které se věnují alkoholu, alkoholismu a jeho následcům, středoškolských institucí a studentům středoškolských institucí. V neposlední řadě se teoretická část práce zabývá tématem adolescence a jednotlivými riziky, která jsou spojena s konzumací alkoholu v období adolescence.

Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit, jak často studenti střední škol užívají alkohol a co je jejich primární motivací k užívání alkoholu. Dílčím cílem výzkumného šetření bude zmapovat dopady alkoholu na sociální vztahy studentů a pohled studentů na dostupnost alkoholu v České republice. Výzkumné šetření je vedeno v podobě smíšeného designu. Ke zhotovení kvantitativní části výzkumné sondy byl využit dotazník, část kvalitativní se věnuje analýze tří osobních rozhovorů.

Ke zhotovení této bakalářské práce byla využita odborná literatura, odborné články a studie. Bakalářská práce dále disponuje vlastní výzkumnou sondou, v podobě shrnutí dat z dotazníku a analýzou přímých rozhovorů.

2. TEORETICKÁ ČÁST

3. VYMEZENÍ POJMU; ALKOHOL

Alkohol je chemická látka, která snadno proniká k různým orgánům, včetně mozku. Pro děti a mladistvé je alkohol znatelně nebezpečnější než pro dospělé, i těm však může velice ublížit, obzvláště při dlouhodobé konzumaci (Nešpor K., Csémy L., 1995, s. 58–59). V České republice je věková hranice pro legální požívání alkoholických nápojů stanovena na 18 let (Zákon č. 65/2017 Sb., Hlava III. § 11).

Účinek alkoholu je daný jak množstvím, tak koncentrací. Rozhodují ale i vnější vlivy, jako například tělesná hmotnost, věk, zdravotní problémy, medikace apod. Požití alkoholu ve velkém množství může vyvolat nebezpečnou otravu alkoholem, zvracení, či jiné rizikové chování spojené se stavem opilosti. Dlouhodobé užívání alkoholu u mladých lidí zvyšuje pravděpodobnost onemocnění jater, trávicího traktu, nervového systému, vysokého krevního tlaku nebo vznik duševních chorob (Nešpor K., Csémy L., 1995, s. 58–59).

Národní monitorovací středisko pro drogy a závislost ve své výroční zprávě o alkoholu 2023 definuje rizikovou konzumaci alkoholu takto: *„Riziková, resp. Škodlivá konzumace alkoholu odpovídá 3–5 standardním nápojům denně u mužů a 1,5–3 standardním nápojům u žen. V ČR se za standardní nápoj považuje 1 pivo (0,5 l), 1 sklenice vína (2 dl) nebo 1 „panák“ destilátu (5 cl). Jeden standardní nápoj obsahuje 10–20 g etanolu.“*

Alkohol se nazývá jako „průchozí droga“, to znamená, že je vstupenkou k užívání silnějších, nebezpečnějších drog, jako je např. pervitin, heroin, kokain, LSD apod. (Nešpor K., Csémy L., 1995, s. 58–59).

V důsledku škodlivého užívání alkoholických nápojů ročně ve světě zemřou přibližně 3 mil. lidí, což je 5,3 % celkové roční úmrtnosti ve světě. U osob ve věku 20–39 let je procentuální četnost veškeré úmrtnosti ve světě související se zdravotními komplikacemi vyvolané škodlivým užíváním alkoholu 13,5 % (WHO, 2024.).

4. VYMEZENÍ POJMU; ALKOHOLISMUS

Alkoholismus je chorobnou závislostí na alkoholu, jež postihuje závislého jedince nejen fyzicky, ale i psychicky. Vzniká při pravidelném užívání alkoholu ve velké míře, ovšem i v menších mírách; v tu chvíli však závislost vzniká pomaleji. Doba vytvoření závislosti je individuální. Faktory, které v tomto ohledu hrají největší roli jsou pohlaví, věk, životospráva, životní situace. Nutno podotknout, že alkoholismus nemá negativní dopad pouze na závislého jedince, ale i na jeho okolí, obzvláště pak jeho rodinu (Cohen M. R., 2002, s. 20, 26).

Alkoholismus vede jak k fyzickým, tak k psychickým potížím. Tato chronická nemoc je velkým zabijákem ve společnosti. Ročně v České republice zemře na zdravotní potíže vzniklé v důsledku alkoholismu až 6 500 osob, což představuje 6 % celkové roční úmrtnosti v ČR (Národní monitorovací středisko pro drogy a závislost, 2023).

4.2. Psychické zdravotní komplikace spojené s alkoholismem

Alkohol je droga, která ovlivňuje centrální nervový systém, čímž oslabuje jeho aktivitu a ochromuje různé části mozku (WHO, 2024). Od těch nejběžnějších psychických potíží, které dokáže alkohol vyvolat, jako například zvýšená citlivost, plačtivost, smutek, nebo zvýšená agrese, se postupně dostáváme až na samotný vrchol pomyslné hory psychických poruch. Jsou jimi například patologická opilost, která souvisí s častými výpadky paměti, dále alkoholová demence, halucinóza, porucha osobnosti, úzkosti, neurotická porucha, deprese, afektivní poruchy, epilepsie, morbidní žárlivost a sebevražedné jednání. Všechny zmíněné poruchy mohou postupem času vést ke smrti na alkoholu závislého jedince, pokud včas nevyhledá odbornou pomoc (Cohen M. R., 2002, s. 22).

4.3. Fyzické zdravotní komplikace spojené s alkoholismem

Alkohol je mimo centrální nervové soustavy nebezpečím i pro další tělesné soustavy. Nejčastěji postihuje kardiovaskulární soustavu – způsobuje infarkt, vysoký krevní tlak, mozkovou mrtvici. Dále postihuje trávicí soustavu, především játra. Postižení jater nadměrným užíváním alkoholu se projevuje v podobě jaterní cirhózy, vředové choroby nebo zánětu trávicího traktu. V neposlední řadě má alkohol destruktivní vliv i na pohybovou soustavu; např. dna (Cohen M. R., 2002, s. 21).

4.4. Alkoholismus a společnost

Jak jsem již zmiňoval v úvodu mé práce, užívání alkoholu má ve společnosti velmi dlouhou tradici. Například rituál přípitku stylem tzv. přituknutí historicky sahá až do starého Říma, přibližně 4. století př. n. l. Tradice a zvyky se postupem času mění, avšak tato zůstala – alkohol je nedílnou součástí téměř každé společenské akce (Holcnerová P., Centrum adiktologie, s. 3).

Sklenku vína, piva nebo lihoviny si dá na společenskou akci téměř každý. I to je důvod, proč je společností tak moc tolerován. Oproti jiným drogám, jako jsou například marihuana, kokain, LSD a další „tvrdé“ drogy, má alkohol zkrátka dlouhodobou tradici. Společnost ho přijala a zvykla si na jeho užívání. I proto se často stává, že si okolí ani nevšimne, že má dotyčný jedinec problém s alkoholem, jelikož jsme jako společnost tak zvyklí na požívání alkoholu, že se hranice alkoholismu posunula do extrémů, kterých si teprve všímáme (Jedlička R., Kořá J., 1998, s. 117).

Proč tedy alkohol pijeme, když jsme si vědomi těchto rizik? Alkohol může dobře chutnat, různé typy alkoholu, např. víno, se skvěle hodí k jídlu. Další typy alkoholu nám slouží jako osvěžení. Appetit však není jediný důvod, kterým si společnost pít alkoholu obhajuje. Často můžeme slyšet důvody jako např. útek od reality, snaha o vyvolání lepší nálady pomocí alkoholu, zahánění smutku, uvolnění se od stresu apod. Obzvláště, pokud takové důvody má jedinec častěji a pravidelně, nevyhnutelně pak takové užívání alkoholu vede k alkoholismu (Cohen M. R., 2002, s. 22-23).

Jedním z největších spouštěčů pravidelného požívání alkoholu je však společnost jako taková. Alkohol je droga společenská. Společnost – tedy přátelé, rodina, partner, partnerka, spolupracovníci atd., ti všichni se navzájem stahují do alkoholové pasti (Hnilicová H., Dobiášová K., 2018).

Tlak společnosti je obrovský. Máme strach, že se nám spolužáci začnou posmívat, když si s nimi nedáme alkohol po škole v parku, že nás přátelé přestanou zvát na společenské akce, když nebudeme pít alkohol, nebo že na nás budou cizí lidé koukat skrz prsty, když si v pivnici dáme limonádu. Takový tlak někdy zažil určitě každý. Je to nepříjemné, a je to na denním pořádku a je to tolerováno. Proč navzájem tolerujeme to, že nás, nebo někoho, někdo, i kdyby jen podprahově, nutí k požívání alkoholu?

4.4.1. Sociální dopad alkoholismu

Česká republika je bezesporu jednou z alkoholických „velmocí“. Česká republika patří mezi země s největší průměrnou spotřebou alkoholu na osobu na světě. Roční spotřeba etanolu

v České republice se průměrně pohybuje na 10 litrech na osobu (Národní monitorovací středisko pro drogy a závislost, 2023).

Široké spektrum dopadu na společnost jsem se rozhodl rozdělit do dvou užších skupin, a to osobní dopad (rodina, přátelé, blízké okolí) a sociální dopad (širší okolí). Alkoholismus je velmi nebezpečnou chronickou nemocí, která hýbe společností v mnoha ohledech. V sociální sféře můžeme dopady alkoholismu pozorovat téměř denně. Jaké jsou ale nejzávažnější sociální dopady alkoholismu?

Bezespору mezi ně musíme zařadit trestné činy, dopravní nehody, nezaměstnanost, či bezdomovectví (Cohen R. M., 2002, s. 24). Trestné činy bývají ve většině případů krádeže a přepadení. Mezi ně ovšem patří i brutální trestné činy ublížení na zdraví a vraždy. Dalším velkým problémem alkoholismu jsou dopravní nehody způsobené pod vlivem alkoholu. Pro příklad uvádím statistiku Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislost z roku 2023, přičemž první statistika se týká trestných činů spáchaných pod vlivem alkoholu, druhá dopravních nehod zaviněných pod vlivem alkoholu;

„Primární alkoholová trestná činnost zahrnuje trestný čin podávání alkoholu osobě mladší 18 let, trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky a trestný čin opilství.

V r. 2022 bylo registrováno 247 a objasněno 96 trestných činů podávání alkoholu nezletilému a 69 osob bylo za tento trestný čin odsouzeno. Dlouhodobě je patrný nárůst této trestné činnosti. V r. 2022 bylo evidováno 8 290 trestných činů ohrožení pod vlivem návykové látky a opilství, z nich 5 833 souviselo s alkoholem (70 %).

Pod vlivem alkoholu je zapříčiněno přibližně 5 % dopravních nehod a při nehodách zaviněných pod vlivem alkoholu zemře přibližně 10 % usmrcených při dopravních nehodách. Pravděpodobnost dopravní nehody roste s hladinou alkoholu v krvi – u 79 % všech nehod zaviněných alkoholem měl viník hladinu alkoholu v krvi nad 1 ‰, tj. šlo o trestný čin.“ (Národní monitorovací středisko pro drogy a závislost, 2023).

Dalším závažným sociálním problémem, který chci zmínit je nezaměstnanost a bezdomovectví. To nastává ve chvíli, kdy jedinec závislý na alkoholu přijde o práci a vzhledem ke své závislosti už není schopen si jinou práci najít. Poté se dřív nebo později dostává do spirály dluhů a chudoby, až se nakonec stane bezdomovcem, tím pádem zátěží systému a společnosti (Hnilicová H., Dobiášová K., 2018). U závislých jedinců tohoto typu z pravidla dochází k sociálnímu vyloučení (Cohen R. M., 2002, s. 24).

V České republice má alkoholismus negativní dopad také na zdravotnictví a ekonomiku. Např. náklady na léčbu zdravotních komplikací vzniklých v důsledku nadměrného užívání alkoholu dosáhly v roce 2022 na 836,9 mil. Kč.

Ekonomické odhady ukazují, že společenské náklady vznikající v důsledku ztráty produktivity kvůli zvýšené nemocnosti, předčasné úmrtnosti a poskytnuté zdravotní péče v důsledku nadměrného užívání alkoholu dosáhly 50–57 mld. Kč, což je 0,7–1,2 % HDP (Národní monitorovací středisko pro drogy a závislost, 2023).

4.4.2. Osobní dopad alkoholismu

Ačkoli si pod stereotypem alkoholika představíme špinavého člověka s krabicovým vínem, či pivem v plastové láhvi, pravdou je, že propadnout alkoholismu může kdokoli, tedy i jedinec, který je členem fungující rodiny, má přátele a dobré zaměstnání.

Jedním z nejzávažnějších problémů, ke kterému dochází mezi alkoholikem a jeho rodinou, je domácí násilí (Hnilicová H., Dobiášová K., 2018). Podle výzkumů je 66 % případů domácího násilí páčáno právě alkoholiky (Národní monitorovací středisko pro drogy a závislost, 2023).

Tito jedinci se nejčastěji dopouštějí fyzického násilí na manželce/manželovi (partnerce/partnerovi), ale i dětech. K fyzickému násilí se bohužel velmi často přidává i sexuální násilí, které páčá velké škody na psychice obětí a ovlivňuje tak celé generace (Hnilicová H., Dobiášová K., 2018).

Mezi méně závažné, ale přesto nepříjemné osobní dopady alkoholismu patří např. rozvod, odcizení se od dětí, krádeže cenností rodinným příslušníkům za účelem získání financí na nákup alkoholu, ztráta přátel, znechucení se okolí, nebo ztráta zaměstnání. Podobné události mohou postiženého jedince v lepším případě od alkoholismu odradit, v tom horším povzbudit, jelikož bude v alkoholu hledat útěchu. V nejzazších případech mohou takové události vyústit v sebevraždu postiženého jedince (Cohen R. M., 2002, s. 22, 32).

4.4.3. Problematika reklamy na alkoholické nápoje

Ve 20. století patřila mezi hlavní média a komunikační kanály televize a rozhlas. Tehdy i dnes má schopnost zabavit, zaujmout, ovlivnit, či podněcovat např. k nákupu lihovin miliony lidí ve stejnou chvíli. Média disponují schopností utvářet a přetvářet samotný charakter národních kultur, dále to, jak lidé přemýšlí, co cítí a způsob, jakým prožívají nejrůznější situace v jejich životech (Jedlička R., Kořa J., 1998, s. 77).

V 21. století se však objevuje nové médium, jehož sílu si ani nejsme schopni představit a jehož dosah je, dá se říct, nekonečný. Tím médiem je internet. Ten umožňuje propagaci produktů prakticky všude, na jakékoli internetové stránce či aplikaci.

Z hlediska legislativy je v České republice povoleno alkohol propagovat pomocí reklamy, avšak je zakázáno reklamou na alkohol nabádat k nadměrnému a nebezpečnému

užívání alkoholu. Dále reklama na alkohol nesmí oslovit osoby mladší 18 let, tvrdit, že má léčebné, povzbuzující či uklidňující vlastnosti (Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, 2024).

Pro příklad uvádím statistiku vzorkového monitorování rozsahu zobrazování reklamy na alkohol, které provedla Rada pro rozhlasové a televizní vysílání v období od 6. února 2020 do 9. února 2020 na 21 televizních stanicích.

Při vzorkovém monitorování bylo zjištěno, že televizní stanice Óčko ve zmiňovaném období odvysílala celkem 156 reklam nabízející alkoholické nápoje. Na pomyslném druhém místě se paradoxně umístila stanice ČT Sport, která odvysílala 140 reklam, či sponzorských oznámení na alkoholické nápoje (do výsledku jsou započítány i reklamy na hazardní hry).

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání provedla ve stejném roce mimo jiné i delší, půlroční monitorování čtyř největších televizních stanic v České republice (Česká televize, Nova, Prima, TV Barrandov), přičemž monitorovala, kolik reklam na alkoholické nápoje se objeví během celého vysílacího dne. Celkový výsledek čítá 53 762 reklam na alkoholické nápoje (Rožánek F., Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, 2020).

Ze získaných dat je zřejmé, že propagace alkoholických nápojů je v televizních reklamách opravdu mnoho. K tomu je však nutné přičíst i reklamy z rozhlasového vysílání, na billboardech, internetové reklamy, reklamy v tisku apod. Regulace reklamy na alkoholické nápoje je potřeba. Denně může ovlivňovat mnoho lidí, adolescentů nebo dětí, které by cestu k alkoholu tak jednoduše nenašli.

5. STŘEDNÍ ODBORNÉ ŠKOLY, GYMNÁZIA A STŘEDNÍ ODBORNÁ UČILIŠTĚ

Střední vzdělávání rozvíjí a posiluje dovednosti, znalosti, schopnosti a postoje studentů získané na základní škole. Dále vede studenty k samostatnosti při studiu, vyhledávání informací a připravuje je na následující studium na vysoké škole, vyšší odborné škole nebo na výkon pracovního poměru (Švarcová I., 2005).

Studium střední odborné školy trvá 4 roky a je zakončeno maturitní zkouškou.

Studium gymnázia dělíme na čtyřleté (s nástupem po úspěšném dokončení 9. ročníku základní školy), na šestileté (s nástupem po úspěšném dokončení 7. ročníku základní školy), na osmileté (s nástupem po úspěšném dokončení 5. ročníku základní školy), studium je zakončeno rovněž maturitní zkouškou.

Studium středního odborného učiliště trvá 3 roky a je zakončeno závěrečnou zkouškou tzn. získáním výučního listu, nebo 4 roky, přičemž je navíc zakončeno maturitní zkouškou. Veškeré zmíněné typy středního vzdělávání jsou formy denního studia (Průcha J., Walterová E., Mareš J., 2003, s. 232-234).

5.2. Student střední odborné školy

Student střední odborné školy je osoba v přibližném věkovém rozmezí mezi 15–19 lety.

Student střední odborné školy je připravován pro budoucí výkon odborných činností, včetně budoucího studia na vysoké škole (Vališová A., Kasíková H., a kol., 2007, s. 91).

Student střední školy je povinen řádně docházet do školského zařízení, plnit své studijní povinnosti, plnit pokyny pedagogických pracovníků a řádně se vzdělávat (Zákon č. 561/2004 Sb., § 22).

5.3. Student gymnázia

V kontextu středního vzdělávání je student gymnázia osoba v přibližném věkovém rozmezí mezi 15–19 lety.

Student gymnázia je obecně vzděláván a připravován na budoucí studium na vysoké škole (Vališová A., Kasíková H., a kol., 2007, s. 91).

Student gymnázia je stejně jako student střední odborné školy povinen řádně docházet do školského zařízení, plnit své studijní povinnosti, plnit pokyny pedagogických pracovníků a řádně se vzdělávat (Zákon č. 561/2004 Sb., § 22).

5.4. Student středního odborného učiliště

Student středního odborného učiliště je osoba v přibližném věkovém rozmezí 15–19 let.

Student středního odborného učiliště je připravován pro výkon dělnických povolání v délce studia 3 let, které je obvykle zakončeno závěrečnou zkouškou, nebo u mimořádně náročných dělnických povoláních v délce studia 4 let je obvykle zakončeno maturitní zkouškou (Vališová A., Kasíková H., a kol., 2007, s. 91).

Student středního odborného učiliště je stejně jako student střední odborné školy a gymnázia povinen řádně docházet do školského zařízení, plnit své studijní povinnosti, plnit pokyny pedagogických pracovníků a řádně se vzdělávat (Zákon č. 561/2004 Sb., § 22).

6. ADOLESCENCE

Období adolescence je druhou fází dospívání a trvá od 15 do 20 let, přičemž v sociální a psychické oblasti je doba trvání adolescence individuálně variabilní (Vágnerová M., 2007, s. 253). V sociologickém a pedagogickém pojetí je také možné užít termín mládež (Průcha J., Walterová E., Mareš J., 2003, s. 12). Adolescence označuje období mezi dětstvím a dospělostí. Období adolescence rozlišujeme na tři části;

časná adolescence (přibližné věkové rozmezí 10–13 let)

střední adolescence (přibližné věkové rozmezí 14–16 let)

pozdní adolescence (přibližné věkové rozmezí 17–20 let)

(Macek P., 2003, s. 9-10).

Z biologického hlediska můžeme vstup do fáze adolescence definovat pohlavním dozráním, psychosociální proměny a změny osobnosti a sociální pozice. Z hlediska sociálních vztahů se vztahy s rodiči stabilizují a zklidňují, naopak vztahy s vrstevníky nabývají na významnosti a důležitosti. To se týká i partnerských vztahů a sexuality jako takové (Vágnerová M., 2007, s. 253).

Adolescenci tedy můžeme chápat jako přechod z dětství do dospělosti. K období adolescence se neodmyslitelně řadí na první pohled banální, avšak velmi důležité proměny. Jedním z hlavních milníků adolescence je ucelení sexuální orientace, s čímž souvisí první pohlavní styk čili započetí sexuálního života (Vágnerová M., 2007, s. 253). Sociální aktivita a sexualita úzce souvisí s vytvářením identity jako takové. Člověk v období adolescence přijímá svoje tělo, fyzickou a psychickou zralost, což má za výsledek vytváření identity vlastního já neboli ego-identity (Macek P., 2003, s. 16-19).

Další a zároveň jednou z nejdůležitějších proměn je tzv. fáze psychického osamostatnění, jinými slovy ukončení závislosti na rodině a dosažení absolutní samostatnosti. Adolescent si vytváří takovou identitu, která potvrzuje jedinečnost jeho osobnosti (Vágnerová M., 2007, s. 263).

6.2. Adolescenti

Adolescenti jsou typičtí svou impulzivností a hledáním nových prožitků, které na ně po psychické stránce působí intenzivněji, a tak spíše ukojí jejich potřebu. Příkladem je například hlučná hudba, vyhledávání extrémních podmínek (např. hloubky, výšky), rychlá jízda a podobné prožitky, které svou intenzitou napomáhají navodit pocit jakéhosi „maxima“. Podobný pocit uspokojení adolescentům vyvolává i hledání tzv. absolutního řešení. Adolescenti hledají

a akceptují pouze takové řešení, která by mohla mít absolutní platnost a je pro ně tedy hodnotné. To však často znamená, že se adolescenti chovají nepředvídatelně a přehnaně reagují. Nepředvídatelnost chování úzce souvisí s dalším typickým znakem, tou je potřeba neodkladného uspokojení. Adolescenti jsou ochotni udělat cokoli pro zkrácení doby, jenž je nezbytná k dosažení určitého uspokojení / cíle (Vágnerová M., 2007, s. 264-266).

6.2.1. Ženská a mužská role – dívky a chlapci

Nabytí ženské či mužské role je další významnou součástí vytváření identity, přičemž v rámci rozvoje partnerských vztahů dochází k její další diferenciaci (Vágnerová M., 2007, s. 264).

6.2.1.1. Dívky

Dívky, jak je obecně známo, dospívají dříve než chlapci jak po stránce sociální, tak po stránce fyzické. I díky tomu se jejich zaměření a priority mění dříve než u chlapců. Dobrým příkladem jsou například partnerské vztahy, které dívky vyhledávají dříve než chlapci, mají pro dívky mnohdy větší váhu a jsou pro dívky po citové stránce důležitější dříve než pro chlapce.

Dívky také častěji charakterizují své vlastnosti prostřednictvím vztahů k jiným lidem než vlastnostmi, které charakterizují přímo jejich osobnost. S tím následně souvisí naplňování vlastní identity kooperací s ostatními lidmi. Příkladem je zakládání rodiny a vyhledávání trvalých vztahů, případně iniciace manželského svazku, což se následně stává velkým aspektem jejich identity (Vágnerová M., 2007, s. 264).

6.2.1.2. Chlapci

Chlapci po sociální a fyzické stránce dospívají pomaleji než dívky. Jejich priority tak nejsou na takové úrovni, jako u dívek téhož věku. V partnerských vztazích přikládají důraz na banálnější skutečnosti než dívky, což je často důvodem, proč si dívky hledají partnery staršího věku.

Oproti dívkám chlapci přikládají největší význam právě své individuální identitě, které dosahují získáváním sociálních pozic a kompetencí, jež získávají vynaloženým výkonem. Hlavní rozdíl můžeme pozorovat v tom, že chlapci mají tendenci mezi sebou soupeřit, zatímco dívky, jak bylo zmíněno výše, spolu naopak kooperují.

Chlapci svou roli ve společnosti získávají pomocí dominance a získávání zkušeností při plnění různých povinností, nabývají pocitu důležitosti a potřebnosti pro svou rodinu. Lidově řečeno se učí být tzv. „hlavou rodiny“ (Vágnerová M., 2007, s. 264).

7. UŽÍVÁNÍ ALKOHOLU ADOLESCENTY

Podle výsledků poslední Evropské školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD) z roku 2019, která měla dohromady 2 778 respondentů narozených v roce 2003, víme, že alkoholické nápoje alespoň jednou v životě užilo 95,1 % 16letých studentů, přičemž bylo zjištěno, že v posledních 30 dnech užilo alkoholické nápoje 62,7 % studentů. Z nich 30,9 % studentů uvedlo, že alkoholické nápoje užívají s frekvencí třikrát, nebo vícekrát, tj. přibližně jednou týdně nebo častěji.

Požívání nadměrných dávek alkoholických nápojů alespoň jednou v posledním měsíci uvedlo celkem 38,5 % studentů, z toho 11,7 % studentů uvedlo, že alkoholické nápoje užívají opakovaně a často, tj. přibližně 5 a více sklenic – nadměrných dávek alkoholu třikrát a častěji v posledních 30 dnech.

Studie ESPAD z roku 2019 dokazuje, že od doby vydání poslední studie v roce 2015 míra užívání alkoholických nápojů u adolescentů klesá. Podle výsledků studie se dokonce nacházíme v nejnižších číslech od doby první studie ESPAD v roce 1995. Zdá se tedy, že situace se mírně zlepšuje, avšak nesmíme opomenout, že studie ESPAD z roku 2019 byla druhou nejhorší (z celkových sedmi; 1995, 1999, 2003, 2007, 2011, 2015, 2019), co se týče počtu respondentů (Národní monitorovací středisko pro drogy a závislost, 2019).

7.2. Okolnosti zvyšující riziko užívání alkoholu adolescenty

V předchozích kapitolách o adolescenci jsem se věnoval tomu, jak důležité jsou pro adolescenty sociální vztahy a celkové fungování a působení ve společnosti. I proto jako první příklad okolností, které zvyšují riziko užívání alkoholu adolescenty, uvedu společnost, ve které se adolescenti pohybují a vrstevníci, se kterými adolescenti tráví čas (Nešpor K., Csémy L., 1995, s. 15-16).

Společnost a vrstevníci, se kterými se adolescenti stýkají, jsou jedním z největších vlivů, které na adolescenty působí. Ovlivňují jejich názory, postoje, chování, styl komunikace apod., přičemž vliv může být pozitivní i negativní (Vágnerová M., 2007, s. 274). Rizikem pro některé adolescenty je bezpochyby kolektiv, kterým se obklopují. Například adolescent, který se obklopuje vrstevníky, kteří mají problémy s autoritami, chovají se protispoločensky, páchají přestupky nebo rebelie, a především se staví pozitivně k užívání alkoholu či alkohol společně pravidelně užívají, čelí daleko většímu riziku, že začne alkohol užívat než adolescent, obklopující se vrstevníky, jenž disponují opačnými vlastnostmi (Nešpor K., Csémy L., 1995, s. 15-16). Širší společnost může mít na adolescenty negativní vliv v aspektech životního prostředí,

bydlení, zázemí, špatného zdravotního stylu, chudoby, snadná dostupnost alkoholu a jiných drog či nezaměstnanost a tím zvyšovat riziko započetí užívání alkoholu adolescenty (Nešpor K., Csémy L., 1995, s. 15-16).

Dalším rizikovým faktorem je **rodina**. V momentě, kdy se adolescentům nedostává dostatečné pozornosti nebo se jim naopak dostává pozornosti tolik, že jsou neustále přísně hlídáni, se zvyšuje riziko užívání alkoholu. To však nejsou jediné případy, kdy se ze strany rodiny vyskytuje riziko. Riziková je sama o sobě rodina, jež je nefunkční, jeden rodič chybí, rodina se často stěhuje, a tak neposkytuje adolescentovi stále prostředí pro vývoj. Dále můžeme zmínit manželské krize, rozvody, nezaměstnanost a v neposlední řadě užívání alkoholu nebo jiných drog přímo v rodině, čemuž se budu dopodrobna věnovat v následující podkapitole (Nešpor K., Csémy L., 1995, s. 12).

Osobní okolnosti zvyšující riziko užívání alkoholu adolescenty jsou často v souvislosti s traumaty z dětství a rodinou, např. užívání alkoholu v době těhotenství. Dalšími osobními okolnostmi, které mohou podpořit zájem v užívání alkoholu u adolescentů jsou psychické poruchy často spojené s šikanou, špatné sociální dovednosti a neschopnost navazovat jak přátelské, tak partnerské vztahy, sexuální frustrace, nízká inteligence, agresivita a stres, následný pocit uvolnění po užití alkoholu apod. (Nešpor K., Csémy L., 1995, s. 11).

7.3. Vliv rodičů pravidelně užívajících alkohol na adolescenty

Ačkoli se ve společnosti můžeme setkat s termínem „gen alkoholismu“, přímý genetický vliv v etiologii závislosti na alkoholu nebyl nikdy zcela dokázán. Studie poukazují pouze na zvýšené riziko užívání alkoholu u dětí alkoholiků. Jedná se o tzv. vrozené sklony k alkoholismu neboli nepřímý genetický vliv na alkoholovou závislost (Cohen R. M., 2002, s. 29).

V přechozích kapitolách jsem se zabýval tím, jak člověk v období adolescence má spíše tendenci vzhlížet ke svým vrstevníkům než ke svým rodičům. I přes to mají rodiče, obzvlášť v dětství, velký vliv na postoj k užívání alkoholu. Pokud tedy rodič v přítomnosti adolescenta opakovaně užívá alkohol a vyjadřuje kladně svůj vztah k užívání alkoholických nápojů, je jisté, že adolescenta taková situace ovlivňuje (Nešpor K., Csémy L., 1995, s. 51).

Adolescenti již disponují větší schopností se samostatně rozhodovat a mít tzv. „svou hlavu“ (Vágnerová M., 2007, s. 263), to jim dává možnost se k alkoholismu svých rodičů postavit různě. Je ovšem velmi těžké s alkoholismem rodičů bojovat, přihlížíme-li této skutečnosti od dětství.

Mimo jiné byla vyslovena hypotéza, která tvrdí, že alkoholová závislost u muže, tedy otce, může mít genetický vliv na alkoholovou závislost pouze na mužského potomka, zatímco u ženského potomka je více pravděpodobné, že takový genetický vliv vyvolá deprezní poruchu nebo jiné psychické poruchy (Cohen R. M., 2002, s. 29).

Co však víme jistě; rodiče zneužívající alkohol mají tendenci zanedbávat, v krajních případech i zneužívat vlastní děti, což u dětí v budoucnosti často vede k alkoholismu a vzniku psychických poruch.

„U dvou skupin; psychiatrických pacientů a obětí incestu bylo ve svépomocných skupinách zjištěno, že existuje spojitost mezi týráním či zneužíváním v dětství a psychickými poruchami jako je úzkost, deprese a závislost na alkoholu. V této populaci byl zvýšený výskyt otců, kteří byli závislí na alkoholu.“ (Cohen R. M., 2002, s. 30).

7.4. Negativní dopady spojené s užíváním alkoholu adolescenty

Alkohol je velice nebezpečný pro všechny, avšak v kombinaci s dospíváním a hledáním sebe sama, vytváření identity může být ještě nebezpečnějším. Jak jsem již zmiňoval v předchozích kapitolách, adolescenti se svou impulzivností a rozhodováním na základě citů a ukojením potřeb co možná nejrychlejším způsobem stávají pod vlivem alkoholu nepředvídatelnými.

Zhoršení studijních výsledků je v tomto seznamu tím nejméně nebezpečným, avšak prvotním varovným signálem, že něco není v pořádku. Problém s alkoholem se často jako první ukáže na zhoršení studijních výsledků, ale i záškoláctví, zhoršení sociálních vztahů ve škole či dokonce ukončení studia (Nešpor K., Csémy L., 1995, s. 49).

Zhoršení sexuální funkce, ke které většinou dochází při konzumaci alkoholických nápojů ve větší míře, může mít zásadní vliv na sebevědomí adolescentů (především u chlapců). Může např. zapříčinit pokaženou pověst ve skupině vrstevníků a tím být zdrojem šikany.

Neplánované těhotenství není určitě nic, za co by se měl kdokoli stydět. Je to poměrně častý jev, který můžeme v naší společnosti pozorovat. Vliv alkoholu je primárně v tom, že odbourává zábrany a nastávají chvíle, kdy adolescent ztrácí kontrolu nad svým tělem a může tak snadno dojít k otěhotnění.

Patologická žárlivost je často potlačovaná a vytváří se v adolescentech po nějakou dobu. Alkohol v tomto případě opět slouží jako spouštěč, který dodává odhodlání žárlivost řešit, obvykle ne tím správným způsobem.

Sebevražedné jednání je velkým problémem obzvláště u adolescentů, jenž trpí psychickými poruchami. Obvykle jim alkohol dodává odhodlání a kuráž sáhnout si na život (Cohen R. M., 2002, s. 22).

Přestupky a trestné činy jsou jedním z nejčastějších jevů, které adolescenti pod vlivem alkoholu páchají (Cohen R. M., 2002, s. 22). Zprvu může jít o banality; rvačky, rušení nočního klidu, menší výtržnosti. Seznam však narůstá o závažnější přestupky / trestné činy jako např. ublížení na zdraví, ublížení na zdraví s následkem smrti, zabití, vražda, krádeže, způsobení dopravní nehody, smrtelné dopravní nehody (Nešpor K., Csémy L., 1995, s. 119-127).

8. EMPIRICKÁ ČÁST

8.2. Cíle výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak často studenti středních škol užívají alkohol a z jakých důvodů je tomu tak nejčastěji.

Dílčím cílem výzkumného šetření bylo zmapovat dopady alkoholu na sociální vztahy studentů a pohled studentů na dostupnost alkoholu v České republice.

8.3. Formulace hypotéz

8.3.1. Hypotéza č. 1:

Podle Národního monitorovacího střediska pro drogy a alkohol, jež uvádí ve studii ESPAD z roku 2019, pilo alkohol v posledních 30 dnech 62,7 % studentů 2. ročníku. Na základě denního pozorování a prožitého „lockdown-u“ v souvislosti s pandemií COVID-19 (jež přišla až po studii ESPAD 2019) lze očekávat, že studentů 2. ročníku, kteří v posledních 30 dnech pili alkohol výrazně přibylo.

8.3.2. Hypotéza č. 2:

Studie ESPAD z roku 2019 ukazuje, že rozdíl v množství a frekvenci užívání alkoholu se mezi chlapci a dívkami v posledních letech zmenšuje. Dříve vždy statistikám užívání alkoholu s přehledem vládli právě chlapci, nyní se však ukazuje, že dívky užívají alkohol více než v minulosti, v určitých statistikách dokonce převyšují chlapce (Národní monitorovací středisko pro drogy a alkohol, 2019). Na základě pozorování a stereotypů lze očekávat, že chlapci jsou početnější skupinou vyhledávající a konzumující alkohol.

8.3.3. Hypotéza č. 3:

Studie ESPAD z roku 2019 dokazuje, že od doby vydání poslední studie v roce 2015 míra užívání alkoholických nápojů u adolescentů klesá. Vzhledem k očekávanému nárůstu užívání alkoholu u studentů 2. ročníku střední školy, jež je uvedeno v hypotéze č. 1, lze očekávat negativní změnu, tedy nárůst adolescentů užívajících alkoholické nápoje oproti roku 2019, kdy byla situace užívání alkoholu studenty středních škol monitorována naposledy.

8.4. Metodika výzkumného šetření

Pro tuto bakalářskou práci byl zvolen smíšený design výzkumu. Hlavním důvodem pro zvolení smíšeného designu byla snaha zkoumat jak kvantitativní, tak kvalitativní aspekty výzkumu. Obzvláště v kontextu zvoleného tématu a složitosti výzkumných otázek bylo považováno za důležité výzkum provést komplexněji a nahlédnout na problematiku z více úhlů pohledu, které by pouhý kvalitativní či kvantitativní výzkum nebyl schopen zcela poskytnout.

8.4.1. Kvantitativní část výzkumné sondy

Kvantitativní část výzkumné sondy je tvořena pomocí dotazníku, jehož šetření probíhalo během měsíce března roku 2024. Dotazník byl vytvořen v aplikaci Google Forms, má 11 uzavřených otázek a 2 otevřené otázky. Veškeré informace v dotazníku byly zpracovány anonymně, dotazník neshromažďoval jména, data narození, adresy trvalého bydliště nebo emailové adresy respondentů. Otázky 1–3 měly za cíl zjistit podrobnosti o respondentech, tedy určit výzkumný vzorek. Otázky 4–11 zkoumají, jak často studenti středních škol alkohol užívají, jaké jsou jejich motivace k užívání, jaký je jejich názor na problematiku pití alkoholu a propagaci alkoholu v reklamě atd. Poslední dvě otázky (12 a 13) dávají respondentům prostor k tomu, vyjádřit se k jejich konkrétním zkušenostem s motivací svou a jejich vrstevníků k užívání alkoholických nápojů.

8.4.2. Kvalitativní část výzkumné sondy

Kvalitativní část výzkumné sondy je provedena pomocí osobních rozhovorů. Osobních rozhovorů se zúčastnili tři respondenti;

Studentka 1, studuje 4. ročník gymnázia,

Student 2, studuje 3. ročník střední odborné školy s uměleckým zaměřením,

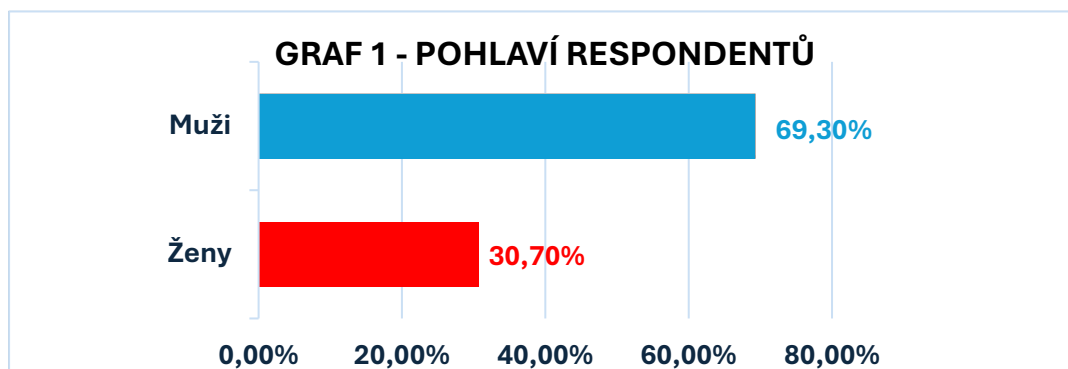
Student 3, studuje 3. ročník středního odborného učiliště.

Otázky v rozhovorech byly postavené podobně, jako otázky z dotazníku, ovšem dávají možnost tématu s respondenty probrat více do hloubky a získat lepší pohled do jejich vidění této problematiky. Vzhledem k mladému věku respondentů jsme se po vzájemné dohodě domluvili na komunikaci ve formě tykání.

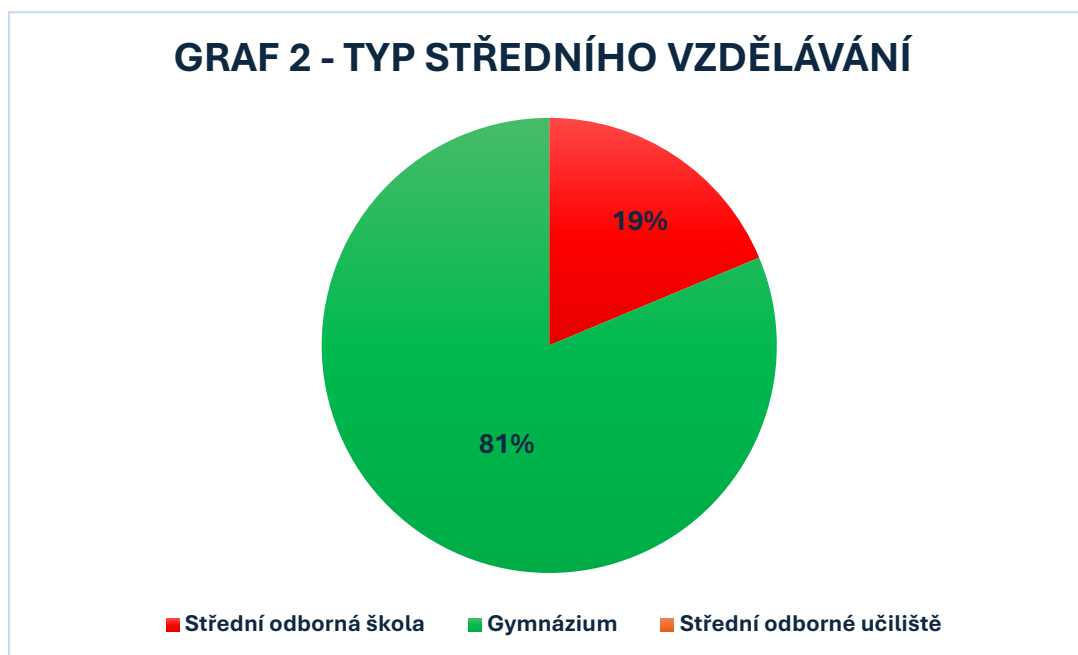
8.5. Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek v mé bakalářské práci jsou respondenti pražských středních škol a gymnázií, jejichž přesné názvy zůstanou z důvodu citlivosti dat v anonymitě.

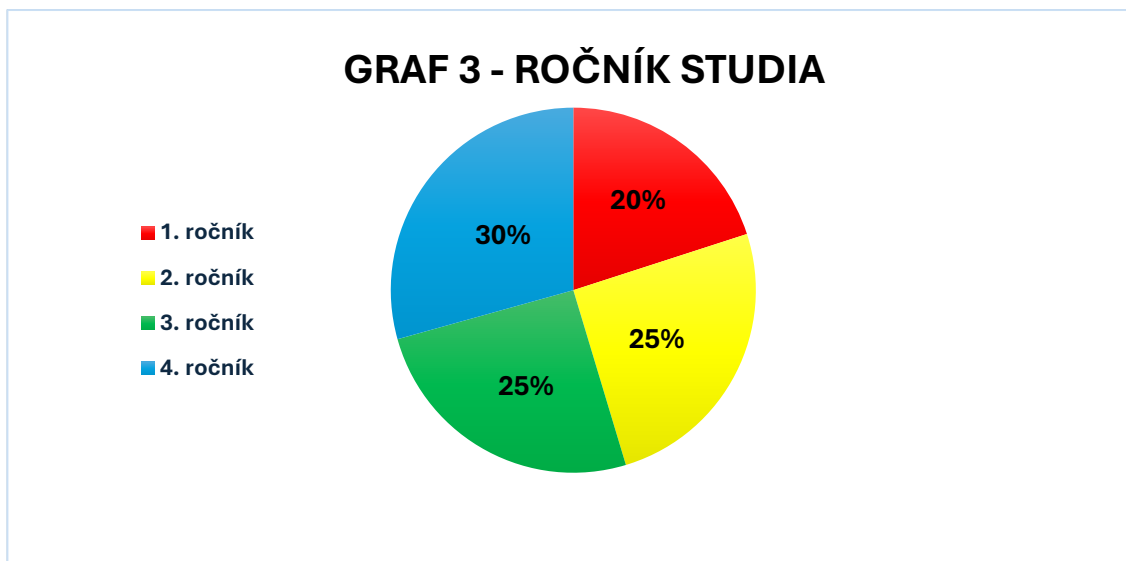
Anonymního dotazníkového šetření se celkem zúčastnilo 75 osob, z toho 23 žen (30,7 %) a 52 mužů (69,3 %).

Početnější skupinou respondentů byli studenti gymnázií, těch bylo celkem 61 (81,3 %). Respondentů (*dále jen studenti*), jež jsou studenty středních odborných škol se dotazníkového šetření zúčastnilo 14 (18,7 %). Při výzkumu se nepovedlo dosáhnout žádné odpovědi od studentů středních odborných učilišť.

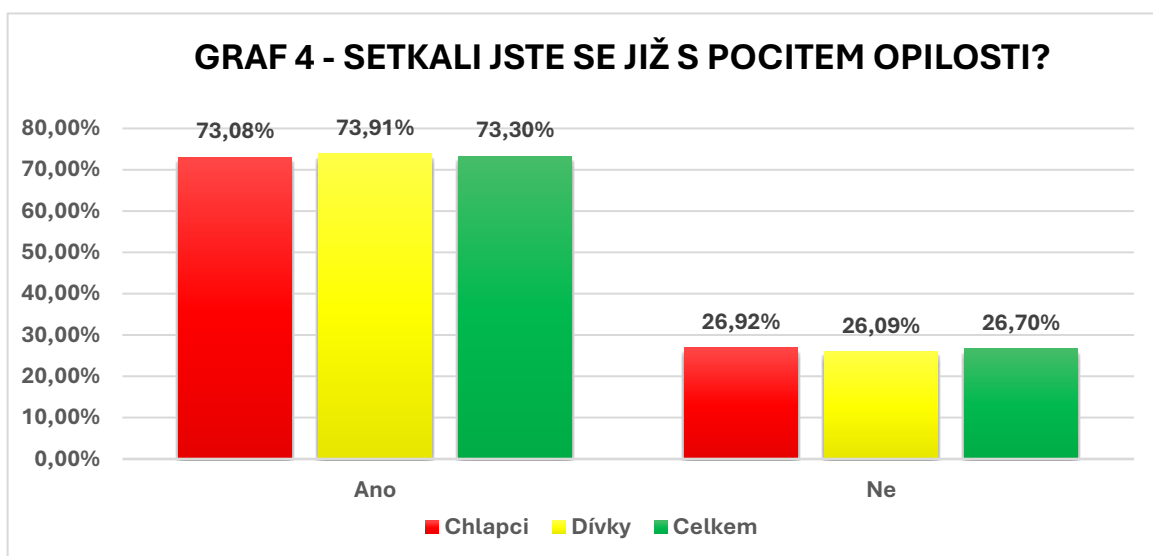

Počet studentů se podle zastoupení jednotlivých ročníků středních škol dělil takto; 1. ročník má zastoupení 15 studentů (20 %), 2. ročník 19 studentů (25,3 %), 3. ročník má zastoupení taktéž 19 studentů (25,3 %) a 4. ročník 22 studentů (29,3 %). Zastoupení studentů jednotlivých ročníků je poměrně vyrovnané.

8.6. Analýza výzkumného šetření

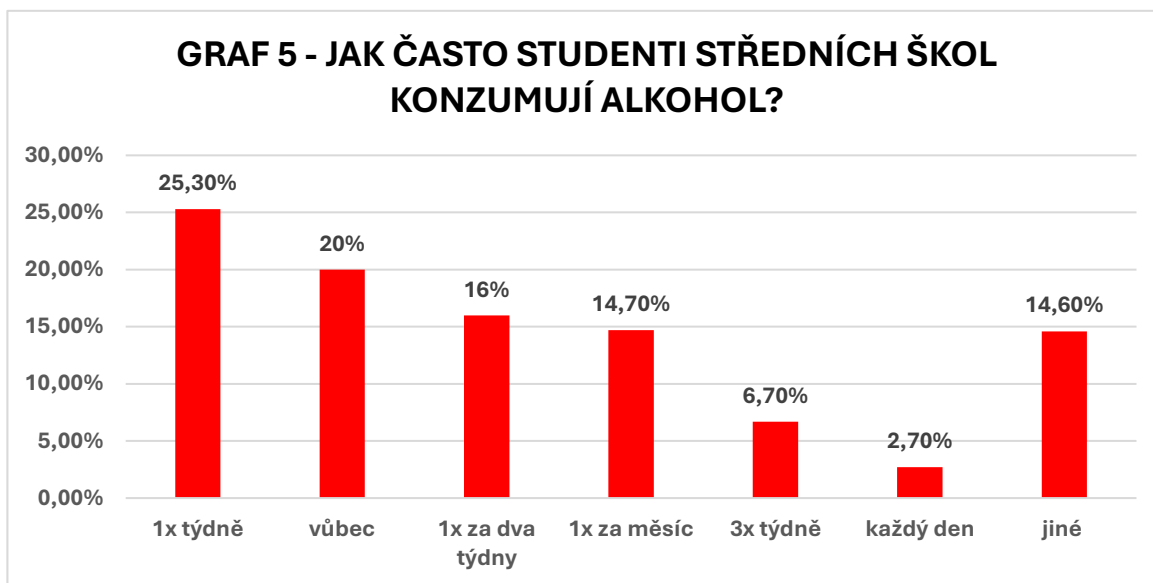
Dotazník dále ukázal, že zkušenost s pocitem opilosti má celkem 55 studentů (73,3 %), 20 studentů (26,7 %) se s pocitem opilosti nikdy nesetkalo z toho 14 chlapců a 6 dívek. V přepočtu na procenta se s pocitem opilosti nesetkalo celkem 26,92 % chlapců, zatímco dívek 26,09 %. V těchto dat vyplývá, že dotázaných dívek, které se setkaly s pocitem opilosti bylo v průměru o necelé procento více než dotázaných chlapců.

Dalším východiskem grafu č. 4 je, je vyvrácení hypotézy č. 2, jež hovoří o tom, že se chlapci setkávají s alkoholem častěji než dívky. Hypotéza je tedy chybná. Potvrzuje se tak pravdivost dat z výzkumu ESPAD 2019 a predikce tohoto výzkumu, pojednávající o budoucím

nárůstu dívek, které užívají alkohol, to znamená, že u dívek dochází ke stavu opilosti častěji. Potvrzuje se tedy, že v určitých ohledech užívání alkoholu na středních školách převyšují chlapce.

Graf č. 4 naopak potvrzuje hypotézu č. 3, která hovoří o očekávaném nárůstu užívání alkoholu studenty středních škol.

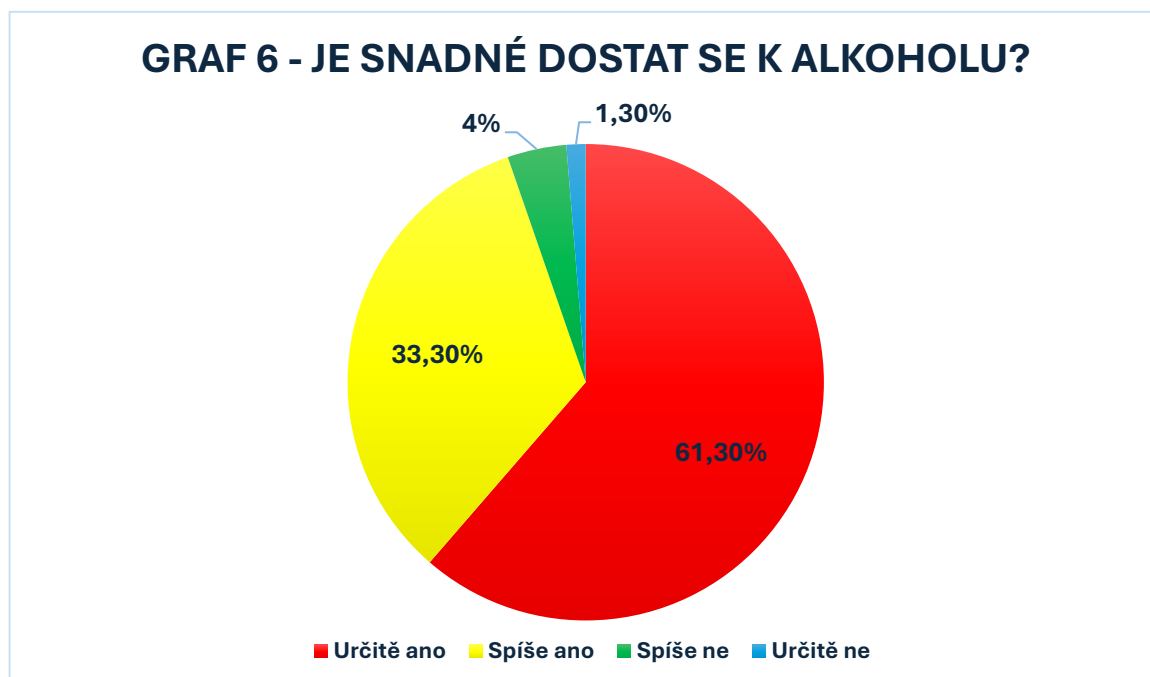

Graf č. 5 nám ukazuje průměrnou četnost konzumace alkoholu mezi studenty středních škol. Nejčastěji studenti středních škol konzumují alkohol jednou týdně. Studentů, kteří užívají alkohol jednou týdně je 25,3 % (19). Dobrou zprávou bylo zjištění, že studentů, kteří alkohol nekonzumují vůbec je 20 % (15), přičemž se jedná o druhý největší datový údaj, který v tomto grafu můžeme naléznout. Alkohol jednou za čtrnáct dní konzumuje 16 % (12) studentů, 14,7 % (11) studentů konzumuje alkohol jednou měsíčně. Poměrně zneklidňující a negativní zprávou bylo zjištění faktu, že 6,7 % (5) studentů konzumuje alkohol třikrát týdně, 2,7 % (2) konzumuje alkohol dokonce každý den, přičemž se primárně jedná o chlapce ve 3. ročníku gymnázia.

Odpovědi typu „jiné“ zahrnují individuální odpovědi typu: „jednou za rok“, „jednou za půl roku“, „přípitek s rodiči na oslavě“, „párkrát za život“, jsou tedy vesměs pozitivní, bereme-li v potaz, že konzumovat alkohol často (obzvláště ve středoškolském věku) je špatné a ve věku do 18 let protizákonné.

Alkoholický nápoj v posledních 30 dnech celkem pilo 57,3 % (43) dotázaných studentů. Tímto zjištěním byla zároveň vyvrácena hypotéza č. 1, jelikož studentů 2. ročníku, kteří v posledních 30 dnech pili alkohol, bylo 52,7 %, tedy 10 z 19.

V dalším grafu č. 6 lze vidět, jak se dotázaní studenti dívají na problematiku dostupnosti alkoholu v České republice. Pomocí Likertovy škály („určitě ano“ x „spíše ano“ x „spíše ne“ x „určitě ne“) se ukázalo, že celkem 94,6 % studentů má pocit, že dostupnost alkoholu je velká a je snadné se k alkoholu v jejich věku dostat.

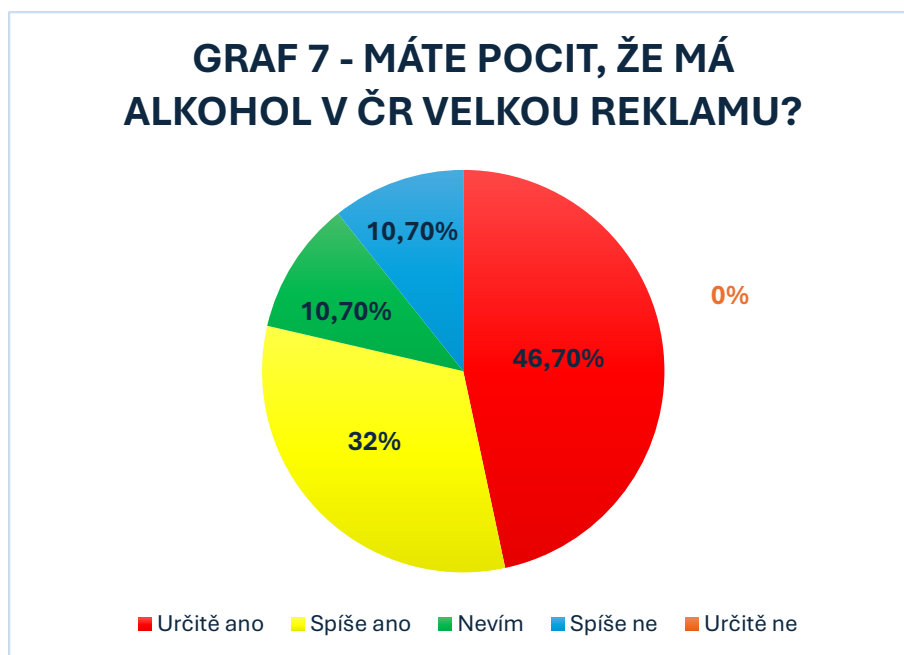

Naopak pouhých 5,3 % studentů odpovědělo, že nemají pocit snadné dostupnosti alkoholu, což značně vypovídá o problému s dostupností alkoholu jak v domácnostech, tak nedostatečnou kontrolou věku ve velkoobchodech, večerkách apod.

V návaznosti na téma dostupnosti alkoholu studenti v další otázce hodnotili svůj pocit z propagace alkoholu v České republice. Odpovědi byly opět vytvořeny pomocí Likertovy škály („určitě ano“ x „spíše ano“ x „nevím“ x „spíše ne“ x „určitě ne“).

Na otázku *Máte pocit, že má alkohol v České republice velkou propagaci / reklamu?* odpovědělo 46,7 % (35) studentů „určitě ano“, dalších 32 % (24) studentů odpovědělo „spíše ano“. Variantu odpovědi „nevím“ a „spíše ne“ zvolilo v obou případech 10,7 % (8). Z odpovědí je zřejmé, že žádný ze studentů nezvolil odpověď „určitě ne“ což značně vypovídá o vnímání propagace alkoholu v České republice a poukazuje tak na možný společenský problém. Tento problém potvrzuje i fakt, že 78,7 % studentů zvolilo kladnou odpověď na tuto otázku.

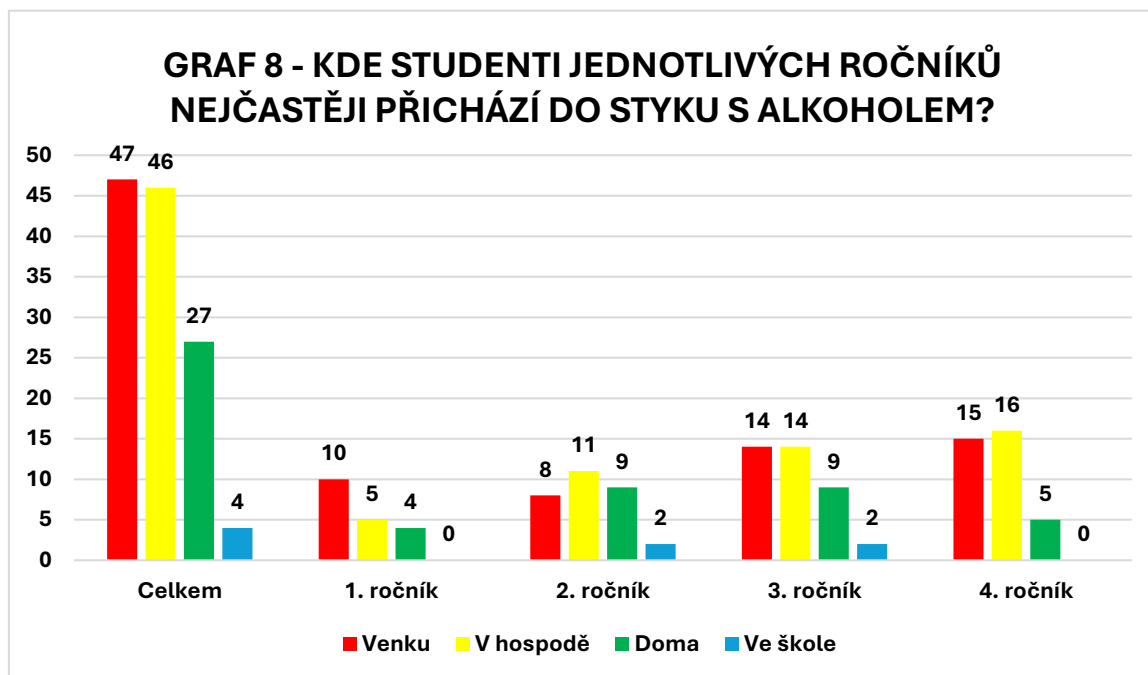
**GRAF 7 - MÁTE POCIT, ŽE MÁ
ALKOHOL V ČR VELKOU REKLAMU?**

Výzkumná otázka č. 9, která byla přizpůsobena libovolnému výběru odpovědí dále ukázala, že studenti středních škol nejčastěji konzumují alkohol se svými vrstevníky a přáteli, tento bod označilo 76 % (57) oslovených studentů. Dalších 37,3 % (28) studentů označilo, že pije alkohol s rodiči nebo rodinou, 12 % (9) studentů pije alkohol o samotě.

Související otázka č. 10 se týkala situací a míst, kde se studenti nejčastěji setkávají s alkoholem. Podle výzkumné sondy bylo zjištěno, že studenti přicházejí do kontaktu s alkoholem nejčastěji venku, když tráví čas s kamarády, konkrétně to takto má 62,7 % (47) studentů. S malým rozdílem se na druhém místě objevily hospody a restaurace, kde se do kontaktu s alkoholem dostává 61,3 % (46) studentů, přičemž 34,8 % (16) studentů studuje 4. ročník střední odborné školy nebo gymnázium, dá se u nich tedy předpokládat plnoletost. To však stále znamená, že 65,2 % (30) studentů se dostává k alkoholu v hospodách a restauracích navzdory zákonu o zákazu podávání alkoholu osobám mladším 18 ti let.

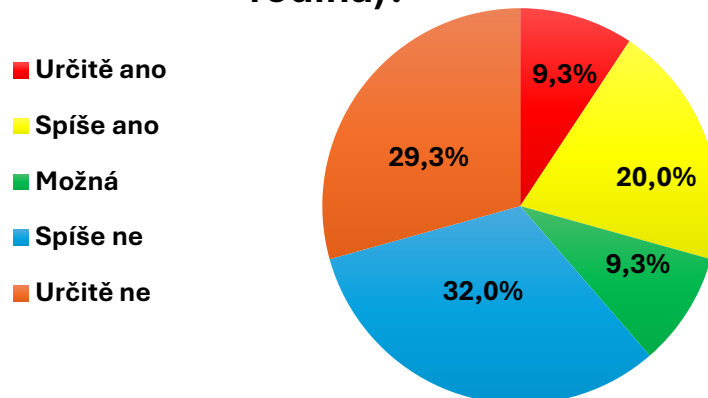
Alkoholické nápoje pije doma 36 % (27) studentů, ve škole 5,3 % (4) studentů.

Graf č. 8 nám nabízí podrobně shrnutá data co se týče jednotlivých ročníků. Z grafu č. 8 je patrné, že studenti 2. a 3. ročníku užívají alkohol doma více, než studenti 1. a 4. ročníku. Naopak je možné si všimnout, že oblíbenost užívání alkoholu v hospodách poměrně logicky připadá studentům 4. ročníku, ačkoli mezi studenty 2. a 3. ročníku není příliš velký rozdíl. Pouze 4 studenti přichází do styku s alkoholem ve škole; dva studenti ve 2. ročníku a dva studenti ve 3. ročníku.

Vzhledem k četnosti procenta studentů, kteří užívají alkoholické nápoje se svými vrstevníky a přáteli, se nabízí otázka, zda někdy podleli a napili se alkoholu právě kvůli společenskému tlaku, či nikoliv. Pomocí Likertovy škály, jejíž metoda byla využita ke shromáždění dat v grafu č. 9, se ukázalo následující: 9,3 % (7) studentů uvedlo, že se určitě setkali s tlakem společnosti, kterému následně podleli v konzumaci alkoholických nápojů, dalších 20 % (15) studentů uvedlo možnost „spíše ano“. Svou odpovědí si není jisto 9,3 % (7) studentů. Naopak příjemně překvapující zprávou je, že 32 % (24) studentů se spíše s tlakem společnosti v tomto ohledu neseetkalo, dalších 29,3 % (22) studentů se s podobným tlakem určitě neseetkalo.

GRAF 9 - DOSTALI JSTE SE NĚKDY DO SITUACE, KDY JSTE PILI ALKOHOL POD NÁTŁAKEM OKOLÍ (např. přátelé, rodina)?

Otevřené otázky se týkaly motivace studentů k užívání alkoholických nápojů a jejich názoru na motivaci lidí okolo nich. Jednou z nejčastěji zaznamenaných motivací je zábava, uvolnění, zvyk na společenské akce, zlepšení nálady a odreagování. Někteří však uvádí, že jejich hlavní motivací k užívání alkoholu je chuť některých alkoholických nápojů, touha po stavu opilosti, potřeba si pomocí alkoholu zlepšit náladu či dokonce utéct z reality. Častým důvodem je začleňování mezi vrstevníky. Mnoho studentů v odpovědi například uvádí, že jim alkohol pomáhá navazovat vztahy, získávají větší sebejistotu, a tak je pro ně jednodušší interagovat s ostatními vrstevníky.

Studenti dále podrobněji popisovali důvody, kvůli kterým jejich vrstevníci pijí alkohol. Vzhledem k uchování autenticity, jsem se rozhodl vložit přímé citace. Zde jsou ty, které se zdály být těmi nejzajímavějšími:

„Chtějí to vyzkoušet, chtějí být cool, chtějí se cítit více dospělí, nechtějí trhat partu, nebo hledají únik z reality nebo bolesti“

„Nedostatečná schopnost zabavit se střízlivý“

„Deprese, problémy v rodině anebo zábava s kamarády“

„Nátlak vrstevníků, ego, uvolnění a závislost“

„Chtějí to ochutnat a určitě si říkají že budou hustý, když kámošům řeknou že včera pili nebo že se střískali atd...“

„zábava, stres, závislost, ego, útek od reality.“

„jednak je alkohol v ČR velká součást kultury, druhak na to navazuje, že je to takovej symbol dospělosti“

„Myslí si, že je to cool“

„Je to nepřístupnější ‘droga’ v Česku, nejčastěji užívána na společenských akcích, skoro každý s ní měl styk, nebo zná někoho kdo jí užívá“

„zábava, deprese“

„Protože je baví ten pocit svobody kvůli alkoholu a taky, že se to zakazuje.“

„zábava, deprese, závislost“

„deprese, zapominají na problémy, chuť, natlak pratel, významne udalosti, škola“

„Deprese, zábava a ego“

„Motivování kamarády, hodně rozšířený v rodině, deprese“

Motivy a důvody popisované jako deprese, stres, útek od reality se v odpovědích studentů opakují velmi často. Konkrétně 9 studentů takto popisovalo hlavní motivace své i lidí okolo nich. Studenti také často zmiňují motiv socializace, zábavy a konání společenských akcí.

8.7. Analýza osobních rozhovorů

8.7.1. Rozhovor č. 1 – Studentka 1

Kvůli zachování anonymity budeme studentku, která poskytla první rozhovor a napomohla tak ke zhotovení této bakalářské práce, nazývat pseudonymem Studentka 1. Studentka 1 studuje 4. ročník gymnázia, jehož název též zůstane v anonymitě.

V kolika letech jsi měla první zkušenost s alkoholem?

„V menší míře podle mě třeba v 10 letech. Ve větší míře tak ve 12 nebo 13 letech.“

Studentka 1 v úvodu rozhovoru odpovídá na otázku týkající se první zkušenosti s alkoholem. K mému překvapení se ihned ptá, v jaké míře mám užití alkoholu na mysli, odpovídám, že ve větší míře, tj. srovnatelné s pocitem opilosti. Studentka 1 popisuje, že první vzpomínku na požití alkoholu má z doby, kdy jí bylo 10 let. První stav opilosti zažila již ve 13 letech. Zkušenost popisuje jako poměrně nezajímavou:

„Pili jsme Jägera a já jsem pak nějak usnula, víc si nepamatuju. Bylo to myslím tak v 7. třídě, spala jsem u jedné svojí kamarádky. Ráno mi bylo hrozně špatně, ale jenom asi půl hodiny a pak už mi nic nebylo.“

Jaký to byl ráno pocit, zažít svůj první stav opilosti v životě?

„Tenkrát mi to asi vůbec nedocházelo, že o něco jde.“

Změnilo se nějak dramaticky to, jak moc jsi pila alkohol s příchodem na gymnázium?

„Ten první ročník byl takovej hodně že...jako hodně jsme pili, ale on byl covid, takže jsme hodně pili jakoby doma, protože jsme nemohli chodit ven, bylo to i zakázaný pít alkohol na veřejnosti. Ale nějaký reálný nástup té změny prostředí jsem vnímala až potom, co jsem začala chodit do školy a začalo se všechno otevírat. No, a to se změnilo tím, že ve druháku, když už jsem byla starší a všichni lidi kolem mě byli starší, tak to vůbec nebylo jakoby divný. Necítla jsem, že by s mým pitím bylo něco špatně. Dělali to všichni okolo a nikdy nikdo nic ani neřekl, nebo nikdy jsem se nedostala do žádných problémů, abych si uvědomila, že bych to dělat neměla.“

Studentka 1 zde velmi očividně naráží na problematiku normalizace pití alkoholu v České republice. Zmiňuje, že nikoho nezajímalo, že pijí, většinou to ani nikdo nepoznal. Dále

popisuje, jak lehké je pro ni a vždy bylo alkohol sehnat, ať už v restauračních zařízeních, večerkách či velkoobchodech.

Jak složité je dostat se k alkoholu jako nezletilá studentka gymnázia?

„No vůbec. Vždycky jsem ho kupovala já, nikdo mě neobčankoval, téměř nikdy.“

Studentka 1 dále dodává, že nikdy ani neměla problém si koupit cigarety a jiné tabákové výrobky. Přidává to za vinu svému vzhledu, díky kterému údajně vypadá starší, a tak si téměř žádný prodávající nezkontroloval její věk.

Když skončil lockdown, jak často jste pili se spolužáky alkohol? Bylo to ve třídě velké téma?

„Poměrně často, nebo takhle poměrně často na to, kolik nám bylo. Bylo to téma spíš takový, jakože to šlo ruku v ruce s nějakou společenskou zábavou. Že jakoby pokud se dělo já nevím, reálně cokoli, ať byl pátek nebo středa a šli jsme si sednout na Žofín, tak jsme do toho pili a nikoho jakoby vlastně moc nenapadlo, že to není správný.“

Studentka 1 dále specifikuje její výrok ohledně pití alkoholu „*poměrně často*“. Alkohol prý ve 2. ročníku pili přibližně dvakrát týdně. Hlavní motivaci k pití alkoholu vysvětluje účastmi na společenských akcích a společenského tlaku jako takového, upřesňuje však, že ji nikdo nikdy nenutil pít alkohol proti její vůli.

„No byl to taky takovej sociální nátlak trošku, což je hrozný, ale je to běžný. Nebo, když jsi v nějaký skupině lidí, kde všichni pijou a ty nepiješ, tak logicky se setkáváš s tím jakoby: „Proč?“ No ale vyloženě nátlak to ne, jen takovej ten běžnej sociální.“

Studentka 1 své zkušenosti popisuje jako „*přirozený vývoj*“, který musí každý určitým způsobem podstoupit. Přičemž přiznává, že ona svůj vývoj započala a podstoupila ve velmi mladém věku, ač ostatní to můžou mít jinak. Studentka 1 říká, že je to každého osobní věc, kdy s alkoholem začne a s jakou časovou frekvencí. Ze zkušeností, kterých dosud nabyla údajně alespoň může čerpat do budoucna a být díky tomu opatrnější jak na sebe, tak na své přátele.

8.7.2. Rozhovor č. 2 – Student 2

Kvůli zachování anonymity budeme studenta, který poskytl druhý rozhovor a napomohl tak ke zhotovení této bakalářské práce, nazývat pseudonymem Student 2.

Student 2 studuje 3. ročník střední odborné školy s uměleckým zaměřením, název školy zůstane též ponechán v anonymitě.

V kolika letech jsi měl první zkušenost s alkoholem?

„Tak třeba mi dával táta cucnout pěny, když jsem byl malej, protože jsem to chtěl ochutnat, takže dejme tomu, že jsem měl poprvé pivo když jsem byl fakt malej, to mi bylo třeba 8 let. No a vlastně když začala karanténa COVIDu v roce 2020, tak mně bylo 14 let a vlastně v tu chvíli jsem žádné prakticky styk s alkoholem jako neměl a když už to tak bylo, tak už to bylo cucnutí piva od někoho, nebo jakože jsem si dal třeba s kamarádem pivo na půl někde u něj na chatě. Ale vlastně až po tom, co jsem přišel na tu střední, tak už jsem se s tím alkoholem začal stýkat nějak víc. Ale jakože bych si fakt dal pivo, prostě půllitr poprvé, tak to jsem měl ve 14 letech na rozlučce fotbalový.“

Student 2 v odpovědi popisuje moment, kdy prvně ochutnal alkohol od svého otce. Jednalo se o pivo, bylo mu přibližně 8 let. První větší zkušenost s alkoholem, kterou měl ve 14 letech, popisuje jako zkoušku něčeho nového. Student 2 dále popisuje svůj nynější vztah k alkoholu.

Jak často piješ alkohol?

„Já bych řekl, že tak dvakrát do tejdne, třikrát maximálně.“

V jaké míře?

„Někdy to je tak, že si dám jedno, dvě, tři (piva), je to různý. Jakože do nějakýho většího stavu opilosti je to tak jednou za dva tejdny.“

Jaké jsou tvoje zájmy? Co děláš ve volném čase?

„Tak ve volným čase určitě nejvíc dělám divadlo, občas chodím na fotbal, s kamarádama chodím ven, s rodičema jezdíme na chalupu a čas s rodinou celkově.“

Zaujalo mě spojení zájmu divadla a fotbalu. Nabízí se nyní otázka stereotypů; divadlo – bohémský umělecký život, fotbal – sportovní zdravý život.

Jak se vlastně ten fotbalový, sportovní život a ten umělecký, divadelní život liší v kontextu užívání alkoholu? Vnímáš tam nějaký rozdíl?

„Mně přijde, že na té úrovni, na jaký hraju fotbal já, řekl bych teda samozřejmě, že fotbal je menší extrém než to divadlo, ale jde o to, jakou máš partu jak u divadla, tak u fotbalu. Třeba dřív, když jsem byl mladší tak ty starší kluci byli takový, že po tréninku šli na to pivo...“

Student 2 dále srovnává sebe a jeho tehdejší starší spoluhráče z fotbalového týmu. Nyní, když on je ten starší, na pivo s mladšími spoluhráči nechodí, ačkoli přiznává, že se často v podobných situacích (např. Student 2 uvádí příklad rozlučky po konci sezony) mladší spoluhráči dostávají k alkoholu v poměrně nízkém věku.

Jak velké téma je alkohol mezi spolužáky na tvé škole?

„Tak určitě jak člověk nastoupí na tu střední, tak je to taková jako nová příležitost a něco nového. Člověk je vlastně zvědavý, tak to zkouší a já jsem to třeba zkoušel v těch menších mírách, většinou třeba když mi dal někdo napít, tak jsem se napil, ale že bych konzumoval vlastní alkohol, nebo se nějak na začátku toho prváku hodně opíjel, to ne.“

Kdy jsi se poprvé opil?

„Vlastně první opití přišlo až někdy v druhý půlce toho prváku, protože samozřejmě ten COVID to prostě ovlivnil na začátku, kdy jsme museli být doma, takže vlastně nic takového neprobíhalo. Experimentovali jsme.“

Zaujalo mě, jak Student 2 mluví o pití alkoholu v takto mladém věku jako o něčem normálním a běžném. Další otázku tedy směřuji tímto směrem.

Jaký je tvůj názor na problematiku toho, že bereme jako normu pít alkohol v nějakých 14, 15 letech?

„Já jsem tomu otevřený, protože ten člověk, nebo dítě si to vyzkouší a podle mě si podle té první zkušenosti udělá nějaký obrázek. Jestli to fakt na poprvý přežene, tak si myslím, že ve většině případů si od toho dá jakoby nějakou pauzu a vlastně se od toho nějak distancuje. Já si myslím, že je to každého věc a je na každém jak si to reguluje a samozřejmě každému by měl mít nějaký půd sebezáchovy a nepřehánět to. Záleží i na tom, v jaký jsi skupině.“

Je podle tebe skupina / společnost velkým faktorem, který ovlivňuje užívání alkoholu některých lidí?

„Určitě. Některý ty lidi jsou hodně ovlivněný tou společností, obzvlášť v tomhle nízkým věku, kdy ještě nemaj nějaký ten svůj názor a jsou zvědavý.“

Stalo se ti někdy, že jsi pod tlakem skupiny pil alkohol?

„Tak určitě se někdy stane, že člověk odmítne a ta skupina ho jako přemlouvá, ale vlastně nikdy to nebylo na sílu a když jsem fakt nechtěl, tak mě nikdo nijak víc nenutil.“

Student 2 následně popisuje situaci u něj doma. Jeho matka se proti alkoholu vyhrazuje, naopak jeho otec je tolerantní. Student 2 mi popisuje, jak se s matkou dostával často do konfliktů ohledně pití alkoholu, občas se prý hádají stále a je to mezi nimi citlivé téma.

8.7.3. Rozhovor č. 3 – Student 3

Poslední rozhovor mi poskytl student 3. ročníku středního odborného učiliště, studující obor Mechanik opravář motorových vozidel. Z důvodu uchování anonymity použiji pseudonym Student 3.

Kdy jsi poprvé ochutnal alkohol?

„To mi mohlo bejt tak pět nebo šest, když mi dal děda poprvé cucnout piva.“

Kdy si poprvé zažil stav opilosti?

„Poprvý jsem se opil...bylo mi 14 na Mikuláše. To bylo dobrý, užil jsem si to. Doma mi máma udělala česnečku, takže mám kladnej vztah k tomu večeru.“

Jaký na to měli názor tvoji rodiče?

„Tohle zrovna brali v pohodě. Byl to úlet. Když jsem ale začal kalit víc, tak začlo takový to: ‚Nemáš žlučník, neměl bys pít‘.“

Student 3 poté vysvětluje, jak riskantní může být pití alkoholu při absenci takového orgánu. Popisuje, že se opije rychleji než jeho kamarádi, ale jiný vliv to na něj zatím nemá.

Jaký máš názor na to, jak moc normalizované je pití alkoholu u mnohdy nezletilých lidí?

„No tak v pohodě to není že jo, správně by ses měl ožrat třeba ve dvaadvaceti. Jako určitě není v pohodě chlastat v takhle brzkým věku no.“

Čím myslíš, že je to zapříčiněno?

„Českem. Tady je ten chlast celkově dost normalizovanej, ať je to u dospělých nebo u dětí.“

Jak se to projevuje?

„Lidi, co si dají třeba 5 až 6 piv denně, což už je podle mě alkoholismus, tak ho vlastně nikdo jako alkoholika nebere, protože to je vlastně v pohodě.“

Jaký máš názor na propagaci alkoholu v reklamě (TV, rozhlas, internet)?

„Spíš si myslím, že je to tím, že Česko má takovejhle postoj k alkoholu a zároveň tím, že ty děti spějí mnohem rychleji. V těchto faktorech vidím asi největší problém.“

Jak velkým tématem je alkohol u tebe ve škole?

„Je nás tam pár, co pijeme, třeba pět nebo šest lidí.“

Student 3 alkohol užívá přibližně jednou týdně. Většinou se svými vrstevníky v různých hospodách. Alkohol mu slouží jako společenská samozřejmost. S tlakem ze strany vrstevníků se nesetkal.

Měl jsi někdy pocit, že pití alkoholu má negativní dopad na tvoje studijní výsledky?

„No, to pití asi tolik ne, spíš hulení (užívání marihuany), to asi fakt dost. Někdy o odpoledce jsme si dali trávu a pak jsme tam přežívali další 4 hodiny v té škole. Takže z tohoto pohledu to určitě vliv mělo, že jsi třeba nedával tolik pozor, nevnímal si to, chtělo se ti spát. Kolikrát jsem to úplně zatáhnul, protože se mi tak prostě nechtělo bejt.“

Má alkohol vliv na tvoje mezilidské vztahy?

„Nedokážu si asi vybavit nikoho, komu z mých přátel by to nějak ublížilo, nebo že by s náma někdo přestal chodit ven, protože by nechtěl pít.“

Student 3 vnímá problematiku užívání alkoholu v České republice jak velmi špatnou a podle času, který tomuto tématu v rozhovoru věnoval jsem dospěl k názoru, že ho tento problém trápí, ač si uvědomuje, že k problému také přispívá. Alkohol je pro něj prostředkem, který přispívá k zábavě a společenským akcím.

8.8. Závěr výzkumné sondy

Cílem této výzkumné sondy bylo zjistit, jak často studenti středních škol pijí alkohol. Výsledky, které se podařilo zjistit jsou poměrně zneklidňující. Alkohol minimálně jednou za měsíc pije 65,4 % studentů středních škol, každý den pije alkohol 2,7 % studentů, třikrát týdně 6,7 % studentů, jednou týdně 27,3 % studentů, dvakrát měsíčně pije alkohol 16 % studentů a jednou měsíčně 14,7 % studentů. Nejčastěji tomu tak je z důvodu hledání zábavy, socializace, uvolnění od stresu, depresí, úzkostí.

Nejvíce studentů (76 %) pije alkohol společně se svými vrstevníky, dá se tedy předpokládat, že alkohol je prostředkem studentů, který jim napomáhá k navazování jejich vztahů. Může být ovšem i zdrojem negativních skutečností ve společnosti studentů středních škol, např. v podobě šikany či vyčleňování z kolektivu. I to je důvodem, proč mnoho studentů odpovědělo, že pití alkoholu má na jejich sociální fungování ve skupině vrstevníků velký podíl. Mnoho studentů se díky alkoholu dokáže uvolnit, lépe si s vrstevníky porozumět a zažít zážitky, kterých by bez stavu opilosti nedosáhli. Zdá se, že alkohol je jednoduchým způsobem, jak stmelit kolektiv. I proto 94,7 % studentů tvrdí, že alkohol je velmi lehce dostupný a dá se koupit téměř kdekoliv.

Pomocí této výzkumné sondy, jež byla vytvořena v podobě smíšeného designu, bylo zjištěno, že 73,3 % studentů se již ve svém životě setkalo s opilstí. Přičemž se s pocitem opilsti setkalo o necelé 1 % více dívek než chlapců. Tento zjištěný fakt vyvrací hypotézu (č. 2) o tom, že chlapci jsou početnější skupinou vyhledávající a konzumující alkohol. Naopak potvrzuje studii ESPAD z roku 2019, která stanoví, že dívky pomalu převyšují chlapce v určitých aspektech užívání alkoholu studentů středních škol.

Další hypotézu (č. 1) o tom, že oproti studii ESPAD z roku 2019, která stanoví, že alkohol v posledních 30 dnech pilo 62,7 % studentů 2. ročníku, bude výsledek tohoto výzkumu vyšší, vyvrací zjištěný fakt, že studentů 2. ročníku, kteří v životě pili alkohol je podle výzkumu 52,6 %.

8.9. Diskuse výzkumné sondy

Z výzkumné sondy je patrné, že užívání alkoholu je pořád velkým problémem napříč různými sférami v České republice. Měli jsme možnost zjistit zkušenosti s alkoholem studentů středních škol jak pomocí dotazníku, tak osobních rozhovorů, kde se podařilo témata týkající se alkoholu více otevřít. Překvapivým zjištěním bylo, kolik studentů alkohol užívá pro získání pocitu uvolnění od stresu, depresí a dalších psychických napětí, které ve svém mladém věku podstupují. Výzkumná sonda je podnětem k zamyšlení nad množstvím alkoholu, které se v ČR pije.

Z osobních rozhovorů můžeme pozorovat, že alkohol většinou nabídnou dítěti jako první rodiče, a to velmi často v brzkém věku. Jako zásadní problém lze dle výzkumné sondy pozorovat velmi snadnou dostupnost alkoholu, což napomáhá jeho konzumaci a následné normalizaci nadměrného užívání alkoholu.

Vzhledem k četnosti výzkumného prvku této výzkumné sondy však nelze dělat ukvapené závěry a globalizovat zjištěná data na celou Českou republiku. Výzkumné sondy se zúčastnili studenti z pouhých třech gymnázií a dvou středních odborných středních škol v hlavním městě Praze. Pro získání úplného přehledu nad problematikou užívání alkoholu studentů středních škol by bylo nutné získat odpovědi respondentů z více měst a školských zařízení v České republice.

V případě tak rozsáhlé studie by bylo zajímavé věnovat se podrobněji problematice nárůstu dívek užívajících alkohol. Jelikož nárůst počtu dívek užívajících alkohol lze vypočítat již z dat studie ESPAD 2019 a následně v této výzkumné sondě v roce 2024, bylo by jistě přínosné věnovat více prostoru sledování této problematiky.

Další problematikou, která by si zasloužila hlubší pozorování, je jednoznačně snaha studentů hledat v pití alkoholu pomoc od depresivních a úzkostných stavů, únik z reality, uvolnění od stresu atd. Součástí takové studie by bylo vhodné zkoumat samotný původ těchto negativních pocitů u studentů středních škol. Dále by však v takové studii bylo na místě nezkoumat pouze problematiku užívání alkoholu v závislosti na přecházení či léčení negativních psychických stavů, ale i jiných návykových látek jako jsou například tabákové výrobky, marihuana nebo syntetické drogy, ať v podobě tvrdých drog typu heroin, pervitin, extáze, LSD či zneužívání farmaceutických látek v podobě antidepresiv a dalších antipsychotik.

Je nutné připomenout fakt, že nynější studenti středních škol přicházeli na střední školy a gymnázia v období pandemie COVID-19, což mohlo značně ovlivnit jejich vztah a postoj k užívání alkoholu, ať pozitivně či negativně. Výrazně to mohlo ovlivnit také vnímání

důležitosti jejich mezilidských vztahů, což může rezonovat v množství alkoholu jež studenti středních škol užívají.

9. ZÁVĚR

V závěru bakalářské práce je shrnuto vše, co je jejím obsahem. V úvodu práce bylo představeno téma bakalářské práce, jímž je *Užívání alkoholu studenty středních škol*, dále kapitoly, kterým byl věnován prostor a hlavní cíle výzkumné sondy bakalářské práce, které měly za cíl zjistit, jak často studenti střední škol užívají alkohol a co je jejich primární motivací k užívání alkoholu. Dílčím cílem výzkumné sondy bylo zmapovat dopady alkoholu na sociální vztahy studentů a pohled studentů na dostupnost alkoholu v České republice. Hlavní cíle, dílčí cíle a hypotézy byly podrobněji popsány a zkoumány v empirické části práce.

Teoretická část napomohla poznat zkoumané téma více do hloubky. V kapitolách o alkoholu a alkoholismu bylo mimo základní informace o tomto tématu zkoumáno i možné vyvolání psychických a zdravotních komplikací spojených s nadměrným užíváním alkoholu. Pro zpracování těchto kapitol bylo využito především odborné literatury (Nešpor K., Csémy L., 1995.; Cohen M. R., 2002). Téma alkoholismus bylo zkoumáno i v přímém kontaktu se společnostmi, konkrétně jeho sociální dopad a osobní dopad. V závěru kapitol o alkoholu a alkoholismu byl věnován prostor i problematice reklamy, která v dnešní době může cílit na všechny věkové skupiny obyvatelstva České republiky, díky internetu a digitalizaci i na děti.

Před vstupem do empirické části bylo nutno si teoreticky definovat studenty středních škol, gymnázií a středních odborných učilišť. Stejně tak byly podle znění zákona definovány konkrétní typy institucí a požadavků k jejich absolvování, mimo zákon byla však použita i odborná literatura (Švarcová I., 2005.; Průcha J., Walterová E., Mareš J., 2003; Vališová A., Kasíková H., a kol., 2007).

Dále bylo dopodrobna zkoumáno téma adolescence. Byly definovány tři části období adolescence (Macek P., 2003), avšak prostor byl věnován i tématu sexuality a důležitosti identity adolescentů. V téže kapitole byla podrobně zkoumána ženská a mužská role ve společnosti. To, jak adolescenti jednotlivá pohlaví a svou roli vnímají, jak se prosazují, charakterizují (Vágnerová M., 2007).

Následně byla zkoumána studie ESPAD z roku 2019, kterou provedlo Národní monitorovací středisko pro drogy a závislost. Data této studie poté sloužila jako podkladový materiál pro hypotézy v empirické části práce. Studie ESPAD 2019 však neposkytla jen data, ale také podněty k zamyšlení se nad tématy jako *Okolnosti zvyšující riziko užívání alkoholu adolescenty* nebo *Vliv rodičů pravidelně užívajících alkohol na adolescenty*.

V úvodu empirické části bakalářské práce byly stanoveny hlavní cíle výzkumného šetření, které měly za cíl zjistit, jak často studenti střední škol užívají alkohol a z jakých důvodů

je tomu tak nejčastěji. Dílčím cílem výzkumného šetření bylo zmapovat dopady alkoholu na sociální vztahy studentů a pohled studentů na dostupnost alkoholu v České republice. Dále byly formulovány jednotlivé hypotézy, které se opíraly o ověřená data ze studie ESPAD z roku 2019. Všechny tyto hypotézy byly následnou výzkumnou sondou vyvráceny.

Dále byla definována metodika výzkumného šetření a byl odůvodněn výběr smíšeného designu. Následně byly popsány jednotlivé metody, které byly pro výzkum použity a podrobně byl popsán také výzkumný vzorek. Bylo zjištěno, že nejaktivnějšími respondenty byli studenti gymnázií.

Výzkumné šetření bylo analyzováno, přičemž byla zjištěna zajímavá data. Výzkumná sonda například ukázala, že zkušenost s pocitem opilosti má celkem 73,3 % studentů, přičemž nejvíce studentů, kteří užívají alkohol studují 3. ročník střední školy. Dobrou zprávou bylo zjištění, že 61,3 % studentů se nesetkalo se společností, která by je pod nátlakem donutila pít alkohol. Podrobnější shrnutí výzkumného šetření lze najít v závěru výzkumné sondy. Následně byly analyzovány názory a pohledy na tuto problematiku, kterou respondenti dotazníku vyjádřili pomocí otevřených otázek, na které mohli libovolně odpovídat.

Poslední kapitola byla věnována osobním rozhovorům se třemi respondenty, kteří sdíleli své zkušenosti a názory na problematiku užívání alkoholu studenty středních škol. Jednalo se o studentku gymnázia, studenta střední odborné školy s uměleckým zaměřením a studenta středního odborného učiliště. Rozhovory byly vedeny volně, mimo připravených otázek byl respondentům dopřán prostor otázky rozvést i do jiných témat.

10. ODBORNÁ LITERATURA A ZDROJE

NEŠPOR, Karel., CSÉMY, Ladislav., *Alkohol, drogy a vaše děti*. Praha: Sportpropag, 1995.
ISBN 80-260-3873-8

COHEN, Robert, M., *Nejčastější psychické poruchy v klinické praxi. [Z anglického originálu „The presentations of clinical psychiatry“ přeložila Silvie Struková]*. Praha: Portál, 2002.
ISBN 80-7178-497-4

JEDLIČKA, Richard., KOŤA, Jaroslav., *Aktuální problémy výchovy: Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*. Praha: Karolinum, 1998.
ISBN 80-7184-555-8

VÁGNEROVÁ, Marie., *Vývojová psychologie; dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000.
ISBN 80-7178-308-0

MACEK, Petr., *Adolescence*. Praha: Portál, 2003.
ISBN 80-7178-747-7

ŠVARCOVÁ, Iva., *Základy pedagogiky*. Praha: VŠCHT, 2005.
ISBN 80-7080-573-0

PRŮCHA, Jan., WALTEROVÁ, Eliška., MAREŠ, Jiří., *Pedagogický slovník, 4. aktualizované vydání*. Praha: Portál, 2003.
ISBN 80-7178-772-8

VALIŠOVÁ, Alena., KASÍKOVÁ, Hana., a kolektiv. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada Publishing, 2007.
ISBN 978-80-247-1734-0

HOLCNEROVÁ, Petra., *Alkohol: Historie*. Centrum adiktologie.
Web: adiktologie.cz/file/418/alkohol-uvod-historie.pdf

HNILICOVÁ, Helena., DOBIÁŠOVÁ, Karolína., *Časopis lékařů českých; 157: 248-253*. Praha: Ústav veřejného zdravotnictví a medicínského práva 1. LF UK, 2018.
Web: prolekare.cz/casopisy/casopis-lekaru-ceskych/2018-5-3/alkohol-z-pohledu-verejneho-zdravi-v-cr-fakta-a-souvislosti-105837

NÁRODNÍ MONITOROVACÍ STŘEDISKO PRO DROGY A ZÁVISLOST. *Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD) 2019*.
Web: drogy-info.cz/data/obj_files/33292/1057/Zaostreno%202020-05_ESPAD%202019.pdf

NÁRODNÍ MONITOROVACÍ STŘEDISKO PRO DROGY A ZÁVISLOST. *Informace o rizicích spojených s pitím alkoholu, rady a typy, jak pití omezit.*
Web: alkohol-skodi.cz.

NÁRODNÍ MONITOROVACÍ STŘEDISKO PRO DROGY A ZÁVISLOST. *Souhrnná zpráva o závislostech v ČR 2023.*
Web: drogy-info.cz.

WORLD HEALTH ORGANIZATION. 2024.
Web: who.int/news-room/fact-sheets/detail/alcohol

RADA PRO ROZHLASOVÉ A TELEVIZNÍ VYSÍLÁNÍ. *Obchodní sdělení: Jak je to s vysíláním reklamy na alkoholické nápoje?* Praha: Ministerstvo kultury, 2024.
Web: rrtv.gov.cz/cz/static/o-rade/otazky-a-odpovedi/obchod.htm

ZÁKON O OCHRANĚ ZDRAVÍ PŘED ŠKODLIVÝMI ÚČINKY NÁVYKOVÝCH LÁTEK
Zákon č. 65/2017 Sb., Hlava III., § 11

ZÁKON O REGULACI REKLAMY A O ZMĚNĚ A DOPLNĚNÍ ZÁKONA Č. 468/1991 SB.,
O PROVOZOVÁNÍ ROZHLASOVÉHO A TELEVIZNÍHO VYSÍLÁNÍ, VE ZNĚNÍ
POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ
Zákon č. 40/1995 Sb., Čl. 1., § 4

ROŽÁNEK, Filip. *Shrnutí monitoringu rozsahu zobrazování reklamy na alkohol; Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. Článek: Nejvíce alkoholu vidí mladí diváci na Óčku, za reklamy na Primě padly pokuty.* 2020.
Web: lupa.cz/clanky/nejvic-alkoholu-vidi-mladi-divaci-na-ocku-za-reklamy-na-prime-padly-pokuty/

ZÁKON O PŘEDŠKOLNÍM, ZÁKLADNÍM, STŘEDNÍM, VYŠŠÍM ODBORNÉM A
JINÉM VZDĚLÁVÁNÍ (ŠKOLSKÝ ZÁKON)
Zákon č. 561/2004 Sb., § 22

11. PŘÍLOHY

Soubor otázek dotazníku (*GoogleForms*)

- 1) Jaké je vaše pohlaví?
- 2) Jsem student:
- 3) Studuji ročník:
- 4) Máte zkušenost s opilostí?
- 5) Jak často (přibližně) konzumujete alkoholické nápoje?
- 6) Pil/a jste alkohol v posledních 7 dnech?
- 7) Je podle vás snadné dostat se k alkoholu?
- 8) Byl/a jste někdy v situaci, kdy jste se pod tlakem skupiny napil/a alkoholu?
- 9) S kým nejčastěji pijete alkohol?
- 10) Jaké jsou nejčastější situace, ve kterých se dostáváte do kontaktu s alkoholem?
- 11) Máte pocit, že v ČR má alkohol nepřiměřeně velkou reklamu?

ZÁZNAMY OSOBNÍCH ROZHOVORŮ:

https://drive.google.com/drive/folders/1JByZSbHz71kTWMwwMFP-jGchIgiBNMPn?usp=drive_link